

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 3. apr. 1974
Nr. 26 (3914)

16. aastakäik

Zachrisson eitab diskrimineerivaid avaldusi Jürnale

Kas ütles Rootsi haridusminister midagi diskrimineerivat balti rahvusgruppi kohta siin oma kõneluses Kremli okupatsiooniministri Juhana Kasper Jürnaga viimase külastusel Rootsi veebruaris – selle küsimuse esitas Eesti Päevaleht ühenduses Jürna avaldustega Tallinnas "Sirp ja Vasarale" haridusminister Bertil Zachrissonile endale. Zachrisson vastab nüüd kirjalikult kindlalt eitavalt: "Ma ei ütlenud loomulikult midagi, et nõukogudevastane element või et balti rahvusgrupp Rootsis oleks häiritud kultuurivahetust desin loormatsiooniga".

Haridusministri pärisid aru ka Balti Koostöökomisjon ning publitsist Alex Milits, kes nüüd on saanud identse vastuse koos Eesti Päevalehega. Haridusminister viivitas vastusega – EPL kiri saadeti 1. märtsil ja haridusministri vastus on dateeritud 27. märtsil. Min. Bertil Zachrissoni vastus kõlab järgmiselt:

Täna informatsiooni eest

kultuuriministri Juhana-Kaspar Jürna intervjuu kohta "Kodu-maas" ning "Sirp ja Vasaras. Minister Jürna külastusel Rootsi jaanuari-veebruari kuuvahetusel kohtasime ja kõnelesime m.h. võimalustest kultuurivahetuseks Eesti ja Rootsi vahel.

Seejuures ütlesin m.h., et tähtis on teineteist lähemalt tundma õppida, kuna oleme ju

naabrid. Viitasin ka meie ühisele ajaloolisele traditsioonile ja nimetasin seda liini pidi tema maad kogu aeg Eestiks.

Ma ei ütlenud loomulikult Järg lk. 8

Rootsi austus Olele

Rootsi vabade kunstide akadeemia, Kungliga Akademien för de fria konsterna, on Kunstnike liidu (KRO) ettepanekul määranud 6 000-kroonise stipendiumi silmapaistvale eesti kunstnikule Eduard Olele.

Vastavas teadaandes märgitakse, et kunstnik võib arvestada samasuguse stipendiumiga ka järgmisel aastal, millega see omandab pensionikarakteeri.

Valentine Kask surnud

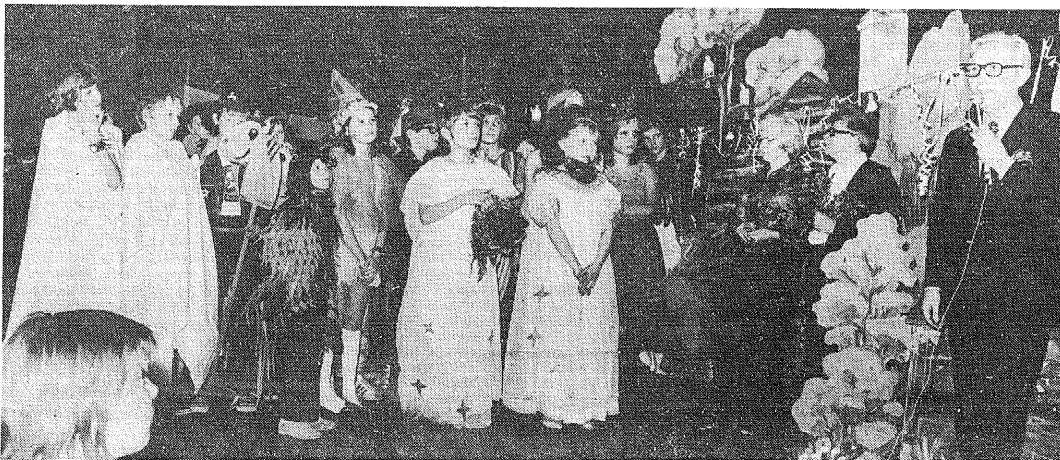
Stockholmis suri laupäeva keskpäeval ooperilauljatar Valentine Kask 75 a. vanaduses.

Ta oli pikemat aega haige ja viidi nädal tagasi Karolinska haigla Radiumhemmetisse. Lauljatar tähistas alles hiljuti oma 75-aastasest sünnipäeva ja 50-aastasest lavategevust.

Kodumaal kuulus ta Estonia ooperiansamblesse. Tema mees, dipl. ins. Voldemar Kask suri neli kuud varem.

Lähemad leinajad on õde, ooperilauljatar Niini Loona-Lind ja õdede lapsed.

Kevad tuli koolipeoga

Stockholmi Eesti Algkooli abijuhataja Henno Kirikmäe (paremal mikrofoniga) tänamas näidendi tegelasi ja publikut laval. Tema ja

noorte näitlejate vahel autor, lavastaja ja üldse suurevaevanägija Ao Vaks abikaasa Ölmeaga (EPL-foto Tippo)

Aasta suurim noortepidu on teatavasti Stockholmis Eesti Algkooli kevadpidu kooli aastapäeva tähistamiseks. Tänavune pidu, nagu tavaliselt suure loteriiga, rikkaliku einelauaga, õpilasesinemistega ja näidendiga, toimus pühapäeval, 24. märtsil. Nagu alati, Skanstulli

gümnaasiumi aulas ja lastevanemate ning koolisõprade erilise hoole all.

Kooli ümber on tegutsenud nüüd juba kolm põlve vanemaid ja praegu on nendeks paljud, kes silmasaabumisel ise olid kooli õpilased. Üks traditsiooniline element puudus koolipeol –

koolijuhataja Udo Juuno, kes viibib haiglas. Tema teotematismid olid seekord Henno Kirikmäe õul, keda aitas kogu õpetajaskond.

Maja oli vastavalt traditsioonile välja müüdnud ja nii noored kui vanad tundsid end kodus. Seda ka Ao Vaksi noor-

teteatri uue algupärandi "Suur maskeraad" vaatamisel, kus autor ja lavastaja mobiliseerib tervelt 46 tegelast – rekordnäidend seega nii koolile kui üldse siinsele eesti teatritele. Sünnimusest annab tänases lehes ülevaate ED. Reining.

Koolipolitseinikud linna parimate seas

Stockholmi Kontserthoone Suures saalis toimus 21. märtsil kuningas Carl XVI Gustafi juuresolekul pealinna koolipolitseinike pidulik kokkutulek, kus linna liikluspolitsei õppeosakonna juhataja komisсар Karl Erik Engström tegi teatavaks teenekaimate õpetajate ja eeskujulikimate koolide nimed. Premeeriti ka Stockholmis Eesti Algkooli liikluspolitseid.

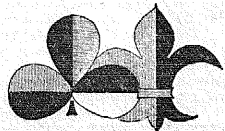
Igas koolis on nimelt üks õpetajaid õpilastest koosneva koolipolitsei "ülemaks" ja premeerimisele kuulnud sellised, kes on seda ametit kohusetruult pidanud üle kümne aasta.

Koolidele annetatud tunnustusdiplomid andis üle Stockholmis lään ländshövding Hjalmar Mehr ja sellise austuse osalise hulgas oli ka Stockholmis Eesti Algkooli, millise koolipolitsei oli kohal koos oma "ülema" kooli abijuhataja Henno Kirikmäega.

Selgus nimelt, et koolipolitsei tegevusest osavõtvaist 85-st koolist on laimtatult oma ülesandeid täitnud 14 kooli.

Koolipolitsei patrullide tegevust üleminekuhohtadel kontrolliti nimelt 25 korda aasta jooksul. Ja nendel kontrollidel selgus, et ka eesti kooli noored liikluspolitseinikud suure kohusetruuduse ja distsipliiniga oma ülesandeid täidavad kaaspõlilaste koolituleku ajal liikluseõlmpunktid.

Ja selle kohusetruuduse eest anti autast diplom ländshövdingu poolt. Sellise sai Eesti algkool ka määdnud aastal.

Meeleheitlik palve: aidake meid välja!

Luterliku maailmaliidu bületään jutustab, et 42 Siberis elunevat saksa päritoluga kristlast on saatnud ühise palvekirja UNO peasekretär Kurt Waldheimile tema abi saamiseks väljasõiduloa saamise taotlemisel N. Liidust. Waldheimi palutakse pöörduda otse N. Liidu valitsuse poole ja täendada seda rahvusvaheliste kiriklike organisatsioonide toetusega.

Bületäänis märgitakse edasi, et samasuguseid soovivaldusi N. Liidust lahkumiseks on tulnud ka Baltimaadelt, kus saksa päritoluga kodanikele ei ole antud täielikke inim- ja sotsiaalseid õigusi.

N. Liidust mitteameerlikke teid kaudu saabunud teated jutustavad, et 1. veebruaril on 42-aastane autojuht Rjantsev koos

pojaga bussiga läbi murdnud USA Moskvasaatkonna väravast ja palunud abi väljsõiduvõimsa saamiseks.

Kuna N. Liit ainsa riigina ei tunnusta saatkondadele Moskvas õigust asüüli anda, andsid ameeriklased isa ja poja KBG-meestele välja. Nendest ei ole pärast seda enam midagi kuulda olnud.

EPL

Kolmapäeval, 3. apr. 1974

Rändlektor?

Soomegrü keelte asend rootsi õilkooldes struktuuris on juba mõnda aega arutuse all. Ühenduses üldise ratsioneerimispa-lavikuga, mis on tabanud ka kõrgemat haridust ja teaduslikku ettevalmistust, on õilkooldes kantseri vastav erikomitee (nn. fakultetsberedningen) uurinud ka õpetust pisiainetes, milliste hulka loetakse teata-vasti ka vähemalt praktilist huvi pälvivad keeled, nende hulgas meid lähemalt puudutavad soomegrü keeled, nendest es-maselt meie oma eesti keel.

Nagu juba varem on siinkohal konstateeritud, tähendavad need ettepanekud praeguse olukorra halvenemist kogu keelegrupile, kuigi eriti soom-laste osas tugeva sisseränna tõttu erikaal pidanuks olema tõusnud.

Ettepanekute järele, mis praegu on õilkooldes remissil, tuleks näit. väljakujunenud soomegrü keelte õpetus Upp-sal as kahandada ainult soome keelele, kuna Lundis vastavalt jääks järele vaid eesti keel. Kes näit. tahab end soomegrü keeleteadlasena ette valmistada, peaks siis oma õpingute pen-dema nende kahe õilkoollinna vahel.

See paneb kahtlemata dokto-randikandidaadid mõtlema, kas üldise tasub sellisel platseeri-tud ainetele jännata. Just teadlaste ettevalmistamise kü-simust on oma remissvastuses esile tõstnud prof. Bo Wickman Uppsalas, kes ütleb, et ka tema arvates oleks komisjoni ette-paneku teostamine tagasilöö-giks soomegrü keeleteadusele Rootsi õilkooldes.

Arutusel avadest kavadest annab teatava pildi ka õilkooldes kantseriameti kiri Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi-le Stockholmis, kes korduvalt on teinud esitlised eesti keele alalise õpetuse loomiseks ka Stockholmis õilkooli juurde, kuna KesK-Rootsi piirkonnas elab enim eesti rahvusgruppi Rootsis. Kirjas korratakse õilkooldes kantseri seisukohta, et pisiainete planeerimine õilkooldes peab toimuma üleriigilise plaani järele ja sellisel, et need jagatakse ühe või kahe õilkooli vahel.

Fakultetsberedningen on soomegrü keelkonda käsitle-nud eraldi ja pidanud kohaseks selle keelkonna liikmeskeeled

eraldada platseerimisega eri-nevatesse õilkooldesse, kus juures eesti keel jääks Lundile kindla õilkoollilektorikoha näol selle õilkooli juures. Et võimaliku vajadust eesti keele õpe-tamiseks ka teistes õilkooldes rahuldada, pannakse ette nn. detentraliseeritud õilkoollõpe-tuse korraldamine nii põhi- kui täiendavatele kursustele.

Ja sellisel, et näit, eesti kee-ktor Lundist oma korralise teenistuse raames sõidaks vastavatesse õilkooldesse õpetust jagama, kes siis maksaksid tema sõidujä püevarahad. Kursuse korraldamiseks tule-vad aga enne moodustada kur-susegrupp vähemalt kümnest õilkoollasest, kui vastava õilkooli välilitsus ei ole leppinud vähe-maga.

Kuivõrra sellise "rändlektori" kohalekutsutamiseks teistes õilkooldes oleks otust hvi, on iseküsimus, eriti kus eelarve-summade nappuses peütakse lisaväljaminekuid tagasi hoida, pealegi jääb selgusetuks, k e s kutsumist peaks algatama, kas õilkoollasest ise või keegi kogumi väljaspoolt?

Kuigi õilkoollidekantseriameti komisjon ette kujutab, et sel viisil oleks teoreetiline võ-malus rahuldada eesti keele õppimise huvisid näit. Stock-holmis, paistab kogu idee olevat ebapraktiline ja ebareaalne, kuigi rõhutatakse, et peases-märk kõige selle juures on si-duada eesti keelt tugevamini rootsi õilkoolliganisatsioonil.

Samal ajal aga kriipsutatakse ka alla, et kõik onehv riigi rahade jaotamisest — kulu-poste kaalutakse üksteise vas-tu. See tähendab, et võib lei-duada poste, mis kaaluvad ot-sustajate silmis enam. Ja mis saab soomegrüliisest uurimis-tegevusest õilkooldes juures? Rändõpetajail on vaevalt sel-kele aegagi.

Prof. Wickman Uppsalas on täiesti õieti küsimusse seadnud oma arvamises, kas siiski praeguse asjade kord ei ole parem ja isegi mitte kallim, kui mõeldava uurijate ettevalmistu-se vajadusele, kes peavad õp-pima nagunii kõiki soomegrü keeli. Ta ei poolda ka näit. poe-leajalise lektori kasutamist, küll aga leiab, et näit. vastava teadlaste kindluse mõttes oleks parem kui asi korraldatakse nii, et pool teenistust oleks ühes, pool teistes õilkooldes (näit, saaks ja-gada eesti leroaraati Uppsalas ja Stockholmis vahel). Ta peab va-jalikuks eesti keele õpetamist nii Uppsalas kui Lundis ja võt-malikult ka Stockholmis, kus juures õilkoollilektor kahe vii-mase osas asuks Uppsalas.

Eesti rahvusgrü hüviks on muidugi, et eesti keele õpetus õilkoollitasemel püsiks ja seda võimalikult kättesaadavalt, mis tähendaks ka õpetuse laiendamist Stockholmile. Eestlaste rahvusgrü kultuuriline vitali-тет kriipsutab alla tema vaju-dust ka keele õppimise võima-luste osas.

On p.hjust toetada kõlgiit soomegrü instituutide ja õppe-jõudude võitlust eesti keele säi-litamiseks nii Põhja- kui Lõuna piirkonnas õppeasutustes.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

KUULDUSI VIINIST

Mõeldunud aasta stignsel Viinis alustatud läbirääkimised NATO ja Varssavipakti liikmesriikide vahel mõlemapoolses vägede vähen-damiseks KesK-Euroopas Jatku-vad tasapisi kokkujunenud viisil. Poole delegatsioonid tule-vad kaks korda nädalas kokku ja arutavad päevakorras selvaid küsimusi omavahelise kokkuleppe kohaselt.

Kokkusaamiste kestel toimunud läbirääkimiste käigust ja tule-mustest avalikkusele tavaliselt aru ei anta. Saladusliku heitsemise Viini konverentsil on olnud huvitatu N. Liit ettekäändel, nagu soodustaks salapärasemine läbi-rääkimiste rahulikumat käiku. Lääneriigid andsid sellele soovile järele, mis aga ei takistanud õul-semate teadete väljajälbimise-st avalikkuse kätte, olgukikuiduste näol.

Nõnda on teatud määrat saada ülevaadet Viini konverentsist, kus on esindatud üheksateistkümmend riiki. Otsustava hääleõigusega on sejuures ainult üksteisküm-nend: läänest USA, Kanada, Suurbritannia, Saksa Liiduvaba-riik, Belgia, Holland ja Luksem-burg, idast N. Liit, Poola, Tsehohoslovakkia ja idasaksa DDR.

Ülejärgid kaheksal riigil on üksnes sõnavõtu- ja ettepanekuõig-us. Neiks on läänest Itaalia,

Kreeka, Türgi, Taani ja Norra, idast Ungari, Bulgaaria ja Ru-meenia.

Poole avapakkumised on täna-seni jäänud Viini konverentsi keskseks probleemiks, milles pole suudetud kokku leppida. NATO et-tepaneku kohaselt tuleks esmalt vähendada ameerika ja vene vä-gesid, kumbagi 20 000 mehe võr-ra. Järgnevalt kärbitaks mõlema-poolsed vägesid aegamööda nõn-da, et nii idas kui läänes jääb kummalegi 700 000 meest. Vars-savipakti ettepanekus soovitakse esmalt samuti kummagi poole vä-gede vähendamist 20 000 mehe võrra. Sellele järgneks aga kor-damööda vile ja seepeale kümne protsendiline vägede vähendamine mõlemal poolel. Kogu protsess peaks läbi viidama kolme aasta jooksul ja hõlmama kõiki väelike, kaasaarvatud tankid, lennukid ja tuumarivad.

NATO ei voi leppida Varssavi-pakti niisuguse ettepanekuga, sest see suurendaks veelgi idapoo-le senist ületulekut. Teatavasti on sõ-jajõudude vahelkorid KesK-Euroopa ruumis Reini jõe ja N. Liidu lää-nepiiri vahel praegu kujunenud järgmiselt: idablok on 925 000 meest 15 000 tanki ja 7 400 lennu-kiga. Läänebloki on 770 000 meest 6 000 tanki ja 2 900 lennukiga, mis tähendab tunduvalt mahajäämist. Seda puudujääki teeb aga NATO tassa tema käsutuses olevate tu-marlevade, nimelt ameerita 7 000 taktikalise tuumapommi näol. Kuigi Varssavipakti jõudude käes on umbes 600 nõukogude tuumapommi ja neile võidakse kergsti saada lisa N. Liidu lää-ne-poolselt osast, on NATO nende pommidest ikkagi ülekaas.

Antud olukorras ei voi NATO muidugi Varssavipakti ettepane-kuga nõus olla. Teisest küljest tõs-tab see aga ka küsimuse, milks N. Liit idabloki vallutajana ei näi su-gugi olevat huvitatud NATO et-tepanekust "tasakaalustatud" vägede vähendamiseks KesK-Euroopas. Küsimus on sedarohkem pakitsev, et Varssavipakti 925 000 meestest on seal terveit 400 000 venelased. Ja teiseks, Nõukogude delegaat Viini konverentsil on isegi vihanud vajadusele võimalikult kiiresti kokku leppida, kuna tegemist ole-vat osaga "üldisest olukorrast" — kus N. Liit peab kandma hoolit oma julgoleku eest Hiina vastu.

Ometi on NATO ringkondades tänaseni võidud kogeda, et N. Liit pole vähimalgi määral vähenda-nud oma vägesid KesK-Euroopas. Ja kuigi see võiks aset leida, ei vi-hja miski sellele, et Nõukogude väekoondised suunduksid itta. Va-stupidi, kõik tundemärgid kõnele-vad selle poolt, et niisugusel korral paigutatakse Nõukogude väekoond-ised KesK-Euroopast ainult kau-gemale põhja, Leningradi ja Murranski vahelisse piirkonda.

Kuna Murranskis on ka N. Liidu suurim merejõudude baas, siis tõuseks sealt suur oht NATO põ-hijapoolsele tilvale Norras. Kuna merejõudude käsitlemine ei kuulu Viini konverentsi päevakorda, on NATO juba hakanud mõtlema sel-lele, kuidas külmust lõies võtta. Kui kokkulepe vägede vähenda-miseks KesK-Euroopas toime tu-leks, siis peavad sellele järgneva sõjatused ka vägede vähendamiseks NATO ühtedel, eeskätt põ-hjas. Aga enne tuleb ära oodata, kas Viini konverents õnnestub voi mitte.

A. K.

Kohalik elu

LUND
Lavastub "Kurb ahv"

Lundi Eesti Noorte Näiteringi poolt lavastub laupäeval 6. aprillil kl. 18 Bernard Kangro kolme-vaatusline näidend "Kurb ahv". Etendus toimub Lundis, Fä-landsgården, Fäladen. Pääsmed koos kaupa 15.—, saadaval tund aega enne etenduse algust. Par-kimisplats kooli loodeküljel. Buss nr 2 väljub Botfisksplatsenil kl. 16.45 ja 17.15. Peatus Fälands-gårdeni ees. Tagasisõidud 20.15, 20.45, 21.15 ja 21.45.

NORRKPÖPING
Kirjandusõhtu

Kirjandusõhtu toimub reedel, 5. aprillil kl. 19 Eesti Kodus. Esi-neb meie noor kirjanik Aarand Roos, kes kannab ette katkeid ja kommenteerib oma eestiainelist loomingut. Kõiki Norrköpings ja ümbruskonna eestlasi palutakse rohkearvuliselt osa võtta.

Seeriatautor Eestist

15. märtsil suri Tallinnas kuuasagne Tartumaa koolinõunik Gustav Relal ja maeti 19. märtsil Raadi kalmetele Tartus. Lähema omakselst jäid teda leinama abikaasa ja vend. Olig märgitud, et Gustav Relal pühitnes 20. juulil m. a. oma 85. sünnipäeva veel suhteliselt hea tervise juures.

Gustav Relali surma puhul vääri märkimist, et meie iseseisvuse ajal ametis olnud koolinõunikest, kes jäid kordumaale, on seal tea-dajavalt veel ees järgmised: Villem Alitoo (Lääne- ja Virumaa, hiljem Haridusministeeriumi Koolivaltuse direktor), August Kaalep (Tartumaa), Juhan Lang (Tartu linn), Jaan Reinet (Võru-maa) ja Viktor Villup (Lääneja Põsarlmaa).

Neist on praegu vanimad Juhan Lang (85 a.) ja August Kaalep (83 a.). Villem Alitoo sai m. a. oktoobris 75. aastaseks.

Vanadest koolimeestest

Rootsis on vähe ajalehtede-aja-kirjade originaalseeriate jonnista-ld — enamus neist ostetakse vä-limaal. Üks, kes sellel alal on saanud siin maal läbi lüta on 40-aastane jonnistaja Rolf Gohs, kes on isaks Expressen'i "Müstillselle 2-le", mis on ilmunud ka eriajakir-jana ja on tulemas eriraamatuna.

"Võrdmalk, et Rolf Gohs pääseb "suurde maailma". Mis meid võib huvitada on see, et Rolf Gohs on sündinud Eestias ja kasvanud üles Poolas — Rootsi tult ta põgenikuna 13-aastasena. 18-aastasena pakkus ta ajakirjadele seeriald ja 18-aas-tasena alustas ta "Seriemagasine-tile" jonnistama "Kilroyd". Tema seeriald on ka "Pelle Svanslös" ja "Kullamannen".

Bradfordis, Inglismaal, suri 6. detsembril Johannes Veinberg, sünd. 30. aprillil 1889.

Treffoonlastele!

H. Treffneri gümnaasium ja sel-le asutaja Hugo Treffner on jätnud kustutatamud jäljed eesti rahva arengulooses. Kõrgkultuuri su-nas, mis viis eesti rahva ajaloo tormide keerises riikliku iseseis-vuseni. Kooli arengulugu on täis omapärast, raskeld, paradoksaal-seld ning vstuuilisi stsituatsioone, mis ometi kõik käivad ühes nime-tajata alla ja see on: eesti rahva kui kõrgkultuurilise rahva vaba tule-vik.

H. Treffner ja tema kool pakub ajaloolastele rohkelt uurimisma-terjali, et jõuda tõdeni, mille fik-seerimine ning objektivsus on vä-lalistest mõjutustest vabade ajaloo-laste ülesanne sellisena, nagu seda tunneb kultuurne lääne maailm. Objektivne — teaduslik hindamine aga eeldab rohke ajaloo allikma-terjali olemasolu. Teame, kuidas mitmedki ajaloo sündmused kau-gest minevikust allikmaterjali il-mikkuse tõttu on lünkade osas ületatud niimõeldatud tõenäolik-kuuse teooriatega. Kuid teooriad on alati mitmel viisil tõlgendatavad ning seega valeidavad. Sellepärast on oluline, et ajaloo sündmusi ühel või teisel viisil kaasaelanud isikud jääkvastaks kirjasõnas, mida ne-mad nõgüd või kuulsid, ka piasaa-võetav pistist, mis teenesest palju ei ütlev, võib kontekstist anda olulise ning objektivase hinnangu sünd-musele. Sellepärast on oluline, et

ajaloo sündmused jäädvastataks kirjasõnas, ka piasjaad.

Nüüd, kus H. Treffneri gümnaasiumis oma keskkariduse saanud on veel rohkem etus, on üllim aeg ning moraalne kohustus oma mä-nlestused koolist, selle asutajast, õpetajast, kaasõpilastest ja kooli üldisest valmusest panna paberile. Kes ei ole seda veel teinud, need tehku viivitamatult ja saatku HTG Viilistaskogu juhataesle, kes neid kasutat eeskätt HTG use Alumi väljajandmisel ja originaalkäskir-jad säilitat arhiivis.

HTG Album kooli 90. aastapäeva puhul on oluline, sest see ei ole al-mülestusteos neile, kes selles koolis on õppinud, vaid sellega ühtlasi anevane maksimaalne võ-malus säilitada ajaloo materjalid eesti rahva tulevastele põlvetele. Üksikud arhiivid võivad kergemini hävida, kui trükiteosed. Mõned neist ikkagi säilivad. Sellepärast on väga oluline, et saaksime kokku vajaliku kaptial HTG Albumi trükimiseks. Selle tõtt eest ei saa keegi ringit honorarit, vaid see tehakse armustusega ning kohu-setundeaga tulevaste põlvete ees.

Armas treffoonlane, kui Sa veel ei ole Albumi ettellimist andnud, siis tee seda kohe! Pea meeles, see on hindamatu panus rahva ajaloo-le, eesti tulevaste põlvkonnad ko-hustavad meid selleks!

VILLIKANGRO

EESTIPÄVALEHT
Estoniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetuse ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 60 59-00-0,
Eesti Päevalehti Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170.—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62.—
Kuu ..... kr. 17.—

Väljaandja EESTI PÄVALEHT
FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirrens
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Sovjet tahab ka tingimata puhastada Suessi kanalit

Hästi informeeritud diplomaadid väidavad, et Sovjetid laevastik on ülimalt huvitatud koostööst ameerika ja inglise laevastiku-üksustega Suessi kanalit puhastamisel. Kanal on niimeti pärast pikki sõja-aastaid täis mine, mürske ja muud lõhkegaugid. Üks 11-liikmeline vene ekspertiidide grupp on kanalit uurinud ja esitanud Egiptusele omapoolse plaani ja rolli, mida Sovjetid laevastik kanalit puhastamisel mängib. Oletatakse, et venelased tahavad vältida eventuaalseid sõjasaladuste sattumist ameeriklaste või inglaste kätte sest, kanal põhjast arvatakse olevat ka allatulistatud lennukid ja nende juurde kuuluvat elektroofilist varustust.

Sovjetid ekspertiidide grupp on märkinud Egiptusele, et puhastustööde alustamiseks on vaja ameeriklastele ja inglastele võib luua tšisseid sõjalisi julegeolekupõrbele. Peale venelaste soovide, aidata aktiivselt kaasa kanalit puhastamisel, on N. Liit pakkinud oma abi ka kanalit ääres asuvate linnade ja asulate tšehemist.

Kairois paiknevad diplomaadid oletavad üksmeelselt, et N. Liit tahab jätkuvalt aidata Egiptust ja teisi araabia mald ni majanduslikult kui ka sõjaliselt. Hoolimata sellest, et Sovjetid ja eeskätt Egiptuse vahel on aeg-ajalt esinenud lahkelisid ja pinget.

Näiteks on N. Liit pidevalt süü-

distanud president Sadati, et viimane on avaldanud teiste araabia riikidele mõju lakata USA vastu suunatud õllemürgiga. Samuti lelab vene press, et Egiptuse praegune rezhim lõhub Nasseri poolt algatatud sotsialistlikku süsteemi.

Miks siis venelased on huvitatud Egiptuse abistamisest? Arvatakse, et N. Liit sellega kaitseb oma tohutult suuri investeerimisi, mh. Assuani-tammi, Helwani terasetehaseid, mitmeid aastaid kestnud relvasaadetisi jne. Ja muidugi garanteerib N. Liit sellega ka strateegilisi hüvesid.

Praegu nimelt peab nõukogude laevastik, ja pärseda näiteks India ookeani, kasutama hiljelpikka teed Kaug-Ida kaudu või ümber Aafrika. Kui aga Sovjetid aitab taastada Suessi kanalit, saab ta sel veestel garanteeritud õiguse nõ. sõbraliku natsioonina ja tee India ookeani vänebend tunduvalt. Lähimad vene baasid asuvad ju Musta mere rannikul.

Praeguste plaanide kohaselt teostaksid ameeriklased kanalit puhastamist miinidest. Selleks alatsid kaasa helikopterid lennukite emalaevalt "Iwo Jima". Kogemusel on ameeriklaste olemas Vietnamist, kuna pärast USA tagane-

mist puhastati miinidest näiteks Halfongi sadam, palju kanalaid jne.

Peale selle on piirkonnas ka kolm või neli inglise sõjalaeva, mis on spetsiaalselt konstrueeritud miinipotsaloonte jaoks. Ingliseid oma instrumentidega võtaksid sel juhu kanal põhjast välja näiteks plahvatamata suurtükkiväemürste ja muud lõhkegaugid.

Ja lõpuks on Egiptusel kavas laiendada kogu Suessi kanalit. Eesmärgiks oleks niivõrd suur laius ja sügavus, et kanalit saaksid läbida kuni saja tuhande tonni suurused laevad. Ettevõtte kui selline oleks teretulnud kogu Euroopa, kuna sel juhul läbiksid kanalit ka suured õllilaevad, mis praegu on sunnitud sõitma ümber Aafrika. Sel juhul väheneksid kindlasti ka õli ja õllotoode hinnad.

Valve Andre, eesti näitejatar Torontoos, oli kutsutud Toronto Royal York Hotellis toimunud ilberaalse erakonna suurele vastuvõtule, kus presideeris peaminister Trudeau ise.

Eelkõlmant
E. Kallaste

Tallinnas sündinud professor

LUND (EPL) - 30. märtsil toimus Lundis uute professorite ametisseandmine haridusminister Bertil Zachrissoni, ülikoolidekantsleri Hans Löwbeeri, kolme landshövdingu ja ühe piiskopi juuresolekul.

Seekordsel installatsioonis on ka petrologia ja eelkambriumi professor Roland Gorbatshov, kes on pärit Eestist ja sündinud Tallinnas 1931. Ta on olnud varem esimene riigigeoloog ning viibinud külalisprofessorina Jeddah ülikoolis Saudi-Araabias.

Läti Siberi mälestused

HAMBURG (VES) - Kannatus-teekonnast Siberi kütidusenes Ilmus Saksamaal lätlanna Razna Alzuperaamat.

Nimetatud lätlanna kütidati Vene okupatsioonivõimude poolt Siberisse, kus ta veetis 16 kannatusriikset aastat. Hiljem tagasi-pääsenuna kodumaale võimaldus talle taas ka Läände, kus ta nüüd avaldas oma kannatusete, mille osaliseks said kümned tuhandet teisi lätlasi, eestlasi ja leedulasi.

Mars inimkonna reservplaneet?

Andmed, mida vilmased N. Liidu Marsi-rahvid on saanud Maale, tšestavad tendlaste teooriat, et planeet Mars mitte kaasa aega tagasi (muidugi geoloogilises mõistes) omas atmosfäärilist tihedust ja vett. See mõistagi tekitab eeldusi ka elu tekkimiseks.

Kuigi oletatakse, et Mars on sama elutu planeet kui Kuu, kuid ei peeta võimatuks, et eluks sobivad tingimused võivad uuesti tekkida. Ajalehes Izvestija märgib N. Liidu kosmosesekspert, professor Vassil Moroz, et Mars võib kujuneda planeediks, mida võivad asustada inimkonna kauged järglased.

12. märtsil maandus instrumentidega varustatud vene kapsel Mars-6 planeedi pinnal. Kapsel jõudis enne maandumist saata andmeid Marsi atmosfääri keemilise koostise kohta. Maandumisel aga katkes raadiokontakt.

I. Toigre selgitab

Toimetusele on tulnud Rootsi Eestlaste Esinduse Esinduskogu saadikult Ilmar Toigrelt alljärgnevat kirjat:

E. Päevalehes 23. märtsil avaldatud artiklik "REEE tormine istung" mainitakse muuhulgas:

"Juhatus esimees Leo Karupää lahkus koosolekult erakordse teadaandega milles ta konstateeris, et inimlikul vastupanul on ka omaad piirid." Sellele oli eelnenud äge sõnavahetus kodumaakomisjoni esimehe Ilmar Toigrega komisjoni 166 küsimusis ja Esinduse abiesimehe Felix Kello küsimuse seadmine "Kas meil on esteest võimeid".

Sõnavahetuseks vajatakse vähemalt kahte isikut. Iseendaga seda pidada ei saa. Järelikult pidi allkirjutatuna artiklik kohaselt olema ka üks teist ägedast sõnavahetuse meestest tolle koosolekul. See iseloomustus ei vasta aga alla kirjutatuna sõnavõtte suhte mitte teele.

Minu asjalik ja rahulik sõnavõtte esimees Leo Karupää ettekanne "Eestlased 30 aastat Rootsis" kohta oli ainult ühes osas otsest seotud kodumaakomisjoni probleemistikuga. Sealhulgas sisaldas see ka vihksema annuse kaudset kriitikat Leo Karupää ettekannde esitatud teeside kohta.

Minu sõnavõtte ei sisaldanud aga mingil määral ei ägedat ega kasvatamatat tooni, samuti ka mitte ebaviisakust või isiklikke solvanguid esimehe aadressil. Eeltoodud väitel võib iga kõrvalseisja veenduda, kui ta vaevaks võtab läbi kuulata heliülevõtet, mis minu sõnavõtte tehti ja mida allitatakse Esinduse büroos.

Esimehe Leo Karupää äge ja eksalteeritud sõnavõtte, mis seepeale vahetult järgus, ja mis oma üldlaadil oli puhtakujuline rünnak minu isiku vastu, sisaldas aga kahjatusväärseid viisi kuli kõik need negatiivsed komponendid mis minu sõnavõtte puudusid.

Kuna mi madalalt niivõlt valduse jätkamine polnud enam võimalik, siis deklareerisin ma seda ka Esinduse koosolekule ja piirdusin oma teeskordse sõnavõtte ainult ühe otsest minu isiku arvel lausutud jämeda vale demonteerimisega.

Ka see sündis korrektes sõnastuses ja rahulikus ning valitsetud toonis.

Edasi on E. Päevalehes avaldatud kokkuvõtte minu ettekannde seoses Lib. erakonna lahkumisega REE juhatastest ja selles seisab muuhulgas: "Opositsioonis olemine ei tähenda aga obstruktsiooni olemist". Minu ettekannde siikirjaga aga seisab: "Opositsiooni siis peab aga liberaalide meele tuletama, et opositsioon ei tähenda obstruktsiooni." Ja lõpuks Esinduskogu ei võtnud minu eelmaintud ettekannde lähtudes mitte ainult vastu Ilmar Vooremaa resolutsiooni, milles juhatastesse usaldust avaldati, vaid sama resolutsiooniga konstateeriti ka, et Liberaalse erakonna presideetade Eesti Päevalehes 6 märtsil s.a. sisaldas teele mittevastavaid andmeid Esinduse juhatastesse kohta.

ILMAR TOIGRE

Taani kunstnik Eesti Majas

Eesti Majas avati 23. märtsil Pia Sveronuse, sünd. Rasmén, kunstnikust, mis sisaldas arvuka kogu õlmalale ja vähemal määral mosaiiki, kokku 33 eksponaati.

Näituse korraldajaks on taani päritoluga kunstnik ise, kusjuures teda ta eesti sõbrad pr. ja hr. Kint on aidanud. Avamisele oli kogunenud rohkel arvul kunstnikku ni rootsi, taani kui ka teistest rahvustest sõpru ja austajaid, keda agr. T. Kint teritas rootsikeelse avasõnaga.

Kunstnik oli avapäevaks saanud ka rohkesti lilletervitust. Kuna näitus toimus E. Majas ja külastajaks on meeligi kunstihuvilisi, siis tehis ehk väike õnnevade meite tehesolla motiveeritud.

Väljapanekute ulatus on suur, hõlmates aega 1921-1973 vahel. Motiivistik mitmekesine - portreest väikelu. Maalimis viis reallismilähedast katte ja sfc. Ei puudu aga ka katsetusi maalima moodsamini näha, näit maalirgus "härlig är jorden", milline fantaasiarikama motiivistusega ja pastosoosma värvikattega.

Pia Sveronuse on tuudiliku ja õrna kätt lilled maalimisel, kus tal on pehmed sooje pruunkollased toone (päevalilled, vasepind vaasis jm), samuti ka teisi karakteristiliku tabavaid nuanese mitmesuguste muude lilled puhul. Peale selle on "Tuipaner och gyllenack" 1921 saanud meidiväga vanamoelise raami, mis oma matits kullas ja ajajärgule sobivas vormis harmoneerib realistliku maalistsiliga.

Peale lilledet nimetaksin meelid väikesformaadilist autportreed 1945, kus soojad rahuliku tooni tšestavad välja näo isikupära. Sama võiks teatava reservatsiooni

õelda ka kenade pisikeste portreede kohta (eriti Thomas). Inimeste kujutamisel on kunstnik tihti eelistanud zharistist esitust, milline aga paratamatult kaldub kas psut vanamoelisse sentimentaalsusse või muidu õpetlikku maoneeri ("Avund", "Fätänglighet", "Vårt behov av tröst" jt). Tahaksin aga öelda, et "Edeuse" peegiraami kuld on hästi maalitud ja kompositsioonis hea.

Ilusate daamide portreed on liiga ilusad. Noceby õitsvalis õunapuis (koos maaliv daamiga, arvata. avaportree) on aga meeldivat valguse mängu ja kergus.

Tasane õhuke maailmisviis on kunstnikule omasem, katsed pastosoost raskema pinnakattmisega on vähem õnnestunud ("Höst", "Tundub ka, et ained, mis kunstnikule lähedasemad ja kodusemad, suudavad rohkem veenda ka vaatata. Kaugeste maade piirid on jäänud tihti turistlikult pinnasteks.

Mosaiigist meeldisid allkirjutatule enim "Avarius" ja "Madeira kevad".

Näitus jääb avaliku 6. aprillini. EEVIEND

Osvald Timmas, eesti kunstnik Torontoos, esines kohaliku televisiooni saates "Täname Toronto". Teda intervjueriti ühenduses tema valimisega Ameerika Watercolor Society liikmeks, kuhu varem kuulub ainult üks Kanada kunstnik. Intervjuust selgus, et Timmasel on ettepanek tehtud lavapildi loomiseks Mozart'i "Võluõõd" lavastusele.

Marte Truvert, hambaraar ja Toronto ülikooli õppejõud, esines CBC televisioonis saates eksperdina hambahaiguste probleemides.

Stockholmi Eesti Naiskooriga pere (Foto Lepper)

Stockholmi naiskoori esimene juubelikontsert

Juba munda aega on Stockholm Eesti Naiskoor pingsalt ette valmistamas oma esimest juubelikontserti. Proovid käivad kaks korda nädalas pealtna Johannese koguduse saalis ja Eesti Majas. Kavas on mitu esiettekannet, muude hulgas ka heliloojalt Kaijo Raidilt, kes on lubanud Torontost kohale sõita ja ka osa kavast küllalisdirigendina juhatada, kuna koori alalise juhataja Hilma Nerep-Mossini on kontserdil ka pianistina tegemist. Viis aastat kestnud Naiskooriga edukate tegevuste tähistamise kevadkontsert toimub Kontserthoone väikes saalis, laupäeval, 20. aprillil, kell 17.00.

Teiste kooride eeskujul on Naiskooriga algatuse teinud oma rünnakri-emelembelise muretsemiseks. Lihtne rahvusvärves märk ongi äsjase kavandite-võitluse tulemus naiskoori oma liikmete vahel. Võitjaks osutus pr. Ada Aspe, kes kodumaal tegutses keraamika alal ja omas isegi oma ateljee. Edukale ja juba tulutoovale tegevusele tegid sõda ja okupatsioonid järsu lõpu peale.

Külastan ühte proovi hilisõhtul, keskaegse ilmega koguduse saalis, mille seinel ripuvad kõik Johannese koguduse pastoreid portreed kuldraames, alates Magnus Pontusest a. 1682, kellest sai pärastlõuna Linköpingi piiskop, kuni tänapäevani välja. Kui kõigest aknast välja ja vaadata Joahnese kiriku ja seda ümbritseva vana kalmistu jämedate puude peale, võib videvikus, end Toompeale eksinud arvata olevat... Saalis põlevad täna harvases lühtris küünlad. Koor mälestab vaikselt leinaseisakuga oma kaugaaegset hääleteseadjat ja nõuandjat, laulupidagoogi Ellimari Hallapit, kes kunagi ei keeldunud käsi külge panemast, kus iganes abi vaja oli.

Ühel pikal pingil istub 10-aastane tüdrukuke, loeb veidi aega homseks antud ülesannet tervishoiu õpetuse raamatust, siis heidab veidi pikali niisama vaikelt. Ta on Eesti Algkooli kolmanda klassi õpilane Ann Tiltso, kes oma emaga kaasas kul see koori proovidel käib. Koor harjutab parajast K. Raidi "Aja kari sila", mis on seadud Kodavere rahvalis sõnadele. Kuulen Hilma Nerep-Mossini energilist häälet: "Vaheldumisi sporan - alt, siis paus - vahepeal klaver - viimane süntkoop - ja pärast on trilool... Me hakkame vaikelt peale ja siis - crescendo!" Üks vanem rootsi abelupaar, kes lahtise välise ukse juures on seisima jäänud, küsivad tasakesi, mis keeles koor laulab? Vastan nulle sosinal, et eesti keeles. "Jah, me muutusime päris uudishimul-

kuks, nii teistmoodi kõla, väga meloodiline, väga ilus... vabandage, et segasime".

Repertuaari kohta kuulen proovi lühikesel vaheajal juhatajalt endalt, et kavas on "paremik eesti lauludest, moodsamaid eriti, nagu Kaijo Raidi helinid". Esimest korda laulab koor ka Södertäljes elava naiskomponisti Salme Purre helinid "Uie kodumäe". Veel on esiettekandena Veljo Tormise "Eesti kalendrilaulud, tsüklist "Kadrilaulud" - Sissetulemine ja Tants", L. Avessonilt tellitud kantata "Vööril" sporanisoloogidega, mida esitavad Astra Randviir ja Erna Kemmer.

Teised solistid on Koidu Ventser (alt) ja Helvi Kiement (sopran), keda meie publik tunneb ja hindab nii paljudel esinemistel. Teised kavas ette nähtud helinid on meie vanemestriitelt, nagu G. Ernesaks, A. Karind, M. Saar, E. Kapp, C. Kreek ja R. Pats.

Isegi instrumentaal-soolo osas on esiettekande tiemaks, nimelt K. Raidi kolmepäevane lühelsoonaat "Ricordanza" viiulile, mida kannab ette Alfred Pisuke. "Meil on kavas mitmeid õige raskeid laule," jutustab Hilma Nerep-Mossin, "nagu vahelduvate helitöödega Karinid "Õigalul". Suurem osa neist on puhtalt naiskooridele loodud. Häälet osas on meil raskusi, kuna just teisi alte on vähe ja üks käelunurme nende seas veel pealekauba! Liikmeid on meil praegu 60, pidevalt väljas 45."

Edasi kuulen, et kooris on naisi, kelle arvpäevased elukutsed on väga mitmesugused. On neid, kes alles äsja lõpetanud ülikooli, nagu Piivi Reinoja keeleõpetajana, kes on tööd saanud õhtukursustel. Mitmed vanemad koorilikked on kaasa tõmmanud oma tütre. Neid ema ja tütre paare on mitu: Pr. Alice Valgur ja Laine Garrido-Vaigur, pr. Ellise Truuvet ja Tiit Anderson-Truuvet, kes kontserdil toimib ka klaverisaatjana uues kantadais.

Edasi keelteõpetaja pr. Helga Vahter tütre Virvega, siis pr. Silvia Silveus, kes paari aasta eest Rootsi saabus Austraaliast ja kelle 17-a. tütar laulab sopranit. Nõnda oleks järelikas koorile kindlustatud.

Küsin veel, kuidas Naiskoor üldse tekkis. "See oli enne 1969.a. Rootsis peetud laulupidu. Lauljate Liidu võeti hr. Treufeldti poolt ksimus üles. Algasime ainult 13-ne lauljaga. Minule on see tõeliseks üllatuseks, et koor senini on püsinud. Aga suured teened on siin olnud energilisel koori esimehel pr. Muusa Ericsonil, kes kõiki valmistatuga kihutab," lisab Hilma Nerep-Mossin.

Õnnitleme koori embleemi kavandi võitjat, pr. Ada Aspe, pärast kohapeal toimunud hääletamist koorilikkete poolt. Kavandid olid esitatud anonümselt, kokku 13 joonistust. Domineerivad olid muidugi siin-must-valged värvid. Embleemidena nägime stiliseeritud eesti mustriks õisi, kajakaid, viulivõtit. Ada Aspe kavand on lihtne kolmes rahvusvärvis soör, mille keskel koori nimetus suure algustähed.

Küsimusele, mis oli kõrgpunktiks naiskoori 5. aastase tegevuse jooksul, saan Muusa Ericsonilt entusiastliku vastuse, et Soome reis 1972.a. kevadel. Lauldi Turus ja Jyväskylä. Soomlaste küllalislahkus ja publiku vastumus, oli midagi täiesti erakordset. Jyväskylä paluti koori laulma kohalikus kirikus ühel jumalateenistusel, mis oli meelde jääv elamus.

Reisimist jätkab Naiskoor edaspidigi. Sel suvel on ette nähtud sõit Lääne-Saksamaale eesti laulupeole Münsteris. Enne lahkumist, kui harjutused taas täies hoos, pärin ühelt koorilikkelt pr. Lola Puuseppalt: "Olete ju kõik enamuses töötajad naised ja suure koormusega pereemad, kuidas jõuate nii palju aega ja energiat koorile puhendada? Misparast te oetü kätte laulmas?" - "Laulu pärast!" - on spontaanne vastus.

KARIN SAARSEN

Koorimärgi kujundaja Ada Aspe

Koorijuht Hilma Nerep-Mossin

Kohaliku elu

ESKILSTUNA ERF peakoosolek

ERF Eskilstuna osakonna peakoosolek toimub laupäeval, 6. aprillil kl. 15 Viru lipkonna ruumes, Kribsengatan 13. Päevakorras koosoleku rakendamise, aruanded, tegevuskava, elarve, valimised, algatatud küsimused. Juhatus ütleb kõikidele liikmetele teretulemast.

UPPSALA Ettekankekoosolek

Uppsala Eesti Seltsi ettekankekoosolek toimub laupäeval, 6. aprillil. Käneleb Woldegar Krüppelman teemal "Eestlased ettevõtjate kaubanduslikul ja tööstuslikul alal Rootsis ja mujal". Algus kell 18. Kohvilaud on kaetud. Kõik liikmed teretulemast.

STOCKHOLM Tallinna L. I (III) Tütarl. Gümnn.

Endiste õpilaste ja õpetajate kokkutulek on laupäeval, 27. aprillil kell 16 Eesti Majas, Wallingatan 34, II.

Osavõtjad palutakse teatada tel. 0753/324 14.

J. Aaviku kontsert Torontos

TORONTO (EPL) - Teatud hilinemas toimum nüüd ka Torontos hellelooja Johan Aaviku 90-aastase juubel puhul tema helitööde kontsert.

Ürituse peamiseks korraldajaks on noor pianist koorijuht Katrin Kuuskne. Solistidena esinevad Helmi Beltem (sopran), Jaak Kivioja (viilul), Helen Randalov (klaver) ja Toronto Kiriku Noortekoor Katrin Kuuskne juhatusel.

Leinateated

Eries Pennsylvania osarilgis USA-s suri 11. märtsil Emilie Remmert, sünd. 4. augustil 1883 Tallinnas.

Miamis Floridas suri 18. märtsil Marcella Simson-Saar, n-na Veagar, sünd. 30. detsembril 1888.

Torontos suri 16. märtsil Georg Malm, sünd. 8. veebruaril 1889 Tartus.

Ühendriikides suri 12. märtsil Dimitri Meier, sünd. 5. aprillil 1900.

Ringmäng on käimas noortele peoliste Stockholm Eesti Algkooli kevadpeol (EPL-foto Tippto)

Suurevaevanägijaid lastevanemate poolt — ülal einelaua ja all loterituluva daamid (EPL-fotod Tippoo)

Koolipeol ja noorteteatris Stockholmi kooliürituselt

Stockholmi Eesti Alkool korraldab tavallise koolitöö kõrval iga aasta kaaks laemale avaiikkusele määratud piduliku üritust — märtsis-aprillis kevadpeo ja detsembris jõulupeo. Stockholmi eest-laskonnale, eriti lastevanemaile on need üritused armastatud kokkutulemise paikaks. Lisaks õpilaste ettekannetele ja näiteväga korraldatakse kevadpeol ka loterit ja suurejooneline einelaud. Kõnele-va aasta Kevadpidu toimus vanas tuttavas lokaalis, Skanstull gymnaasiumi aulas, pühapäeval, 24. märtsil, väljamüüdud majale. Loterirattad lõid käiku juba keespäeval, kella 2 ajal.

Peavõttudeks ol sel aastal jalgratas (lüksivahe, mis tänapäeval on taas su sisse tõusnud!), hellisavastaja, hübehtelid, foto- ja miniraadioaparate. Loteritaskide juurde tekkisid sabad, samuti külastati elavalt einelauda — küla- toit maitses hästi! Edasi järgnesid õpilaste ettekanded, näidend. Eesti Lasteaia muudlaste esinemise mängu- ja laulu ettekannetega ning tagatipuks kogu küllasiperele ringmängud ja tants.

Koju teele saadi asula äärs õhupoolikul kella 8 paiga. Rahva- ja tegevusrõnke pidu! Pidude korraldajaks on Stockholm Eesti Alkooli Sõprade Selts ja Lastevanemate Komitee kes tänuväärse hoolega hoolitsevad ürituste toimelamiseks ja ainelise õnnestumise eest. Nende väsitamat tegelaste panus väärab sirast tunnustust ja sügavat tänu.

Kõnele-va aasta on Eesti Alkooli-le Stockholmis 29-daks tegev-va aastaks, nagu kuulsime abija-rajaja Henno Kirikmäelt, kes halgas viibida koolijuhataja Udo Juuno asendajana tomisid piduperemehe na, tervitades küllalisi ning tänades näidendil lõppedes esinejaid ja kaasaaitajaid.

Õpilaste ettekannete osas domi- neerisid sedapuhku sõnalisest et- tekandes — koorideklamatsioon- klasside kaup, alates noorema-

tega. Esitavatateks paladeks olid: H. Männa "Jänes", A. Sängi "Laul lume lagunemisest", E. Nildi "Raske kott", G. Suitsu "Noorte laul", H. Visnapuu "Kodumaa laul" ja lõpetuseks G. Suitsu "Tost- ta lipp". Laule esitati kolm — K.A. Hormanni "Kevad", Juhan Aaviku "Krokodill" ja H. Kjerulfi "Rein ja järnkü". Õpilaskoor saatis klaveril Harri Kiisk.

Allan Estonius (V klassi õpilane), kes koolitöö kõrval hobina õpib klaverimängu, esitas V. Peterson-Bergeri "Suvelaulu". Väga tere- tulnud vaheldus õpilaste esine- miskaavas — viimase jõulupeol rääkimas meid üks õpilane vilu- limänguga. Püüdku hoolega esit- atud ettekanded kuulatas, jäi mulje, et Gustav Suitsu ja Henrik Visnapuu patriotilise luule mõt- tesügavus pääseb enim mõjule sil- siki keskenatut soolettekkandes.

Ettevõtlit ja väsimatu Ao Vaks oli ka selle koolipeole kirjutanud uue näidendi "Suur maskeraad", mille tegevus sünnib eesti noorte surikoides. "Suur maskeraad" on autorile omanoojdi juubeliks — tema esimene noorsoonäidend lav- astati Eesti Alkooli kevadpeol kümme aastat tagasi. Näidendi nimiks oli "Reis kevademaale" ning lavastajaks tol korral Lensi Rõmmer.

Oma uusima näidendi tegevuse on Ao Vaks põimnud alapäraseid valme ja tonte, mis lisavad põne- vust ja otamatuid seiklusi. Tege- latsuks on muu hulgas Conan Doyle klassikalised kuuld Sherlock Hol- mes ja doktor Watson.

"Suur maskeraad" on vist küll suurima koosseluga näidend, mida alkooli peol on esitatud — kavalehe järgi on nimelisi tegelasi 46, nelst täiskasvanuid kuus. Pu- huti oli lava tegelastil tulvil täis, kuid kõik laabus äpardust. Noor- te hommikuse võimlemisest oli lavastaja kujundanud rõõmuks tegelastele ja vaatajatele lõbusa pa- raadumbril.

"Eesti Päevalehele" on saanud traditsiooniks oma veergudel ära

tuua kõigi näidendis kaasa tege- vate osaliste nimed, ka õpilaste. Nende huvi süvendamiseks teatr- kunsti vastu, ühtlasi ergutuseks ja meelde tuletamiseks, et eesti teatri lavakuulsused Paul Pinna ja Theodor Altermann (ja rida teisi- gi) pantiid aluse oma hiljavale la- vakarjäärile silmapaistva esine- misega noorusaastate koolipidu- del.

Kooliõpilastest tegid näidendis kaasa nagu õeldud 40 tüdrukut ja poissi. Neist olid kaks laululindu: Piia Paljak ja Leene Tõnissoo, kaks tüdrukut: Pia Väin ja Ainu Lepik, metsallid: Tiina Baugus, Marika Farkas, Tiina Orussild, Eva Raud, Kaisa-Leena Vallas, Linda-Eva Orussild. Kaks väikest mu- ru-mäna — Eva Kõrgmä ja Monika Äärama. Fõlsid suvikoduse olid jä- gunenud sõpruskampadeks. Sor- keli salka kuulustid Martin Kroont, Teet Sirotkin ja Jaan Anderson, sportlaste rühma Aare Avasalu, Allan Estonius, Rein Avasalu, Henrik Penno, Mart Põld, Ivo Tarning, Mikael Truwert ja Mar- gus Broberg. Kalameeste kambas sekkaldasid Ivo Parik, Peeter Somp, Rein Vahemann, Rein Akshberg, Avo Mõlder ja Raul Koger. Karu kehastas laval Lena Tomann, kirpu — Linda Joandi ja kassi — Cecilia Krepp. Hihrete osas esinesid Jill Pääsuke, Katrin Onno, Helena Pa- rik, Li Tsai ja Cecilia Peterson.

Õukuninganna tantsu esitas Sus- si Miller ning küllalstantijatena te- gid kaassa Helen Miller ja Virge Tarning.

Suure rõõmuga võib ära märki- da, et kool endised kasvandikud ei ole katkestanud sidemetele oma eestikeelse agharduse alma ma- teriga (araseletatult "tolteve- ema") ja nõudid kaasa teevad koolinäidendite lavastustes. Henno Kirikmäe oma tänusõnumis viie nel- le anda ausustülil.

Täiskasvanust tegid kaasa su- vikodu juhatajana Louis Mõlder, kasvatajana Mats Estonius ja Linda Marend, koristajana Heljo

Eesti laste ning noortekirjandust võõrkeeltesse

Agnes Tiitus: Tre sagor. Översättning: Reet Läntha. Illustrationer: Johann Naha. Arostryck. Uppsala, 1973.

Meie noortekirjandusest on senti tõlgitud ainult Helmi Mäelo jutustus "Sangar" (140 lk) — rootsi keelde pealkirjaga "Det lyckas för Linda" ja islandi keelde nimetu- sega, mis tähendab "Lilleneid". Agnes Tiituse lasteraamat "Kolm muinasjuttu" on ilmunud rootsi- keelses tõlkes ja olevat ilmunisel ka inglise keeles.

Muinasjuttude puhul võib ju kü- sida, milliseid uusi motive eesti autor on toonud rahvusvahelisse varamusse. Neid on muinasjutus "Ormbunkens blomma" (Sõnajala äs), mis on ehitatud vanale eesti rahvusandile metsa- ja vetevai- mudest, hingestatud ning ime- võimoga loomadest ja talimedest. Ristluse ja peaganuse põrimusi si- saldaval jaanitöö kõnnil tütarlaps Leili metsas, punub pärja üheksat lüki õnnellinedest, hoidab selle al- likasse, näeb lilled haldjat, kes juhib ta imeväärset kiirgava sõ- najalaõie juurde.

Kui Leili seda murda tahab, kaob kaunis nägemus ja kaugelt kõlab haldjate laul: "Su enda sõda on sõnajaalois, mis võib vlia sind muinasmaale." Selgub, et kannul istuv ja pärja punuv Leili oli näi- nud und haldjast ja sõnajaaloisest. Aga talle jääb meelde haldjate laul, et ta enda sõda on sõnajaalois.

Agnes Tiituse muinasjutute romantsilised ja lüürilised sünd- mused tolmuvad tema unistavate tegelaste unenägudena. Kõik sün- nib nende hinges, on siis õigupo- lest realistiik. Fantaasiariikid unenõud on tegelaste õilsuse väl- jendajaiks või siis jälle tegevdav- jad, juhendavad õilsust.

Ka muinasjutu "Kung Vinter och prins Kötö" (Talvekinginas ja Külmaprinters) tegevus sünnib põ- hjamaal looduses. Metsavärvil tütar Tiiu näeb und, et Külmaprinters viib ta oma isa, kuningas Talve sär- vasse jääalõssil ja tahab temaga abielulada tema soja sidame pä- rast, aga Tiiu keeldub, sest kes hoolitseks tema ära olles lindude ja metsloomade eest.

"Pojken med tröflöfen" (Poiss imeviltulga) on kõige rahvusvaheli- sem. Põhjamait omapära näitab vahest siski loodusearmastus. Poiss tahab vilutid mängida ainult lilledele, lindudele ja metsloom-

dele. Kuninganna ta siski mängib, sest see võib teda oma iluga. Aga kui kuninganna tema igatseva mängu üle valusti nema hakkab, vihatub pois ja lõob viluli vastu kivi puruks. Samal hetkel kukub tal sõda rinnust ja muutub kiviks.

Poiss pistab kivisüdame taskus- se ja rändab õnnetuna kohast teise. Ühe tütarlapse mõjul saab ta sõda jälle elavaks. Tüdruk annab talle uue viluli, aga kaob ise. Poiss rän- dab edasi ja otsib oma viluli vär- viiselele avatud südamed.

Agnes Tiituse sihiks et ole siski nihvõrd eesti rahvusandi ja põ- hjamaa looduse motiivide raken- damine, külvõrd poeetilise mee- leoi loomine iluelamuste, õilsate tunnete ja valitud stiili kaudu. Osa teksti on värsides.

Suurekaunistil heal pberil raamatut kaunistavaid rõhkem suureid mitmevärvilised ja ka mustasvalges pildid.

HELMÍ ELLER

Soomele vene laevu ja rakette

Soome riigikaitse on andnud tellimuse N. Liidule neljaks kil- rekse patrull-laevaks. Laevad on 300 tonniseid ja antakse Soomele üle 1974-75. Kõik neil on varusta- tud merekaitserobotitega.

Soome riigikaitse uus koman- dör, kindral Lauri Sutela sõnas Helsingis peetud pressikonven- rentsil, et tellimus anti N. Liidule kuna tegemist on laevade spetsi- aliaalse relvastusega. Sisseost- toimub vastastikuse kaubavahet- use raames.

Soome omanud merekaitse- roboteid alates 1966. Siis nimelt ehitati Soomes üks eriline proovi- ja harjutuslaev robotite jaoks. Nõud ostateks vene patrull-laevu, kuna nii saadakse relvastust, mida Soome ise et tooda.

Tavaliselt ehitab Soome laevu N. Liidule, mitte vastupidi.

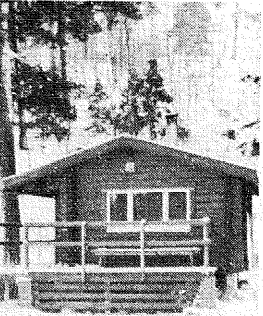
Sundsvik, koka osas Muusa Ericson ning arsti osas Madis Gering.

Autori Ao Vaksil õigadel lasusid ka lavastaja mured. Väärtsiliku kaasabi oma töö sa ta Anne-Mari Horm-Askerilt, kelle seatud olid tantsud, milledest eriti meelde jäi metsallidele esinemine. Värvirik- kad dekoratsioonid nagu tavaliselt Roman Vählit, rõnkarvuisel ja fantaasiaküllased kostüümid õlle meksilt. Heil- ja muusikaefektide eest hoolitsees asjatundliku vilumusega Madis Gering.

Noorte esinimesi deklamatsioonides ja näidendis kuulatas võis varematal aastatel aegajalt kuulda väldele ja sõnareüu vigu, nüüd kõ- lab juba ka võõrparast häälda- mist. Aktsendi esinemise vastu õpilaste keelepruugis saab eesti kool vaevalt üksinda tulemuste- rikkalt võidelda, suurem õilsanne ja vastutus langeb sin kodule ja ühiskonnale. Sama, keelepuhuks seisukohalt muret tekitav asjaolu esineb ka USA ja Kanada eesti noorte keelepruugis.

ED. REINING

Saunapäev Veskijärvel

Vaibaühing Veskijärve tea- tab, et laupäeval, 6. aprillil on mõnits vihasaun kõetud kl. 11-16. Kõik leilisõbrad on teretunud.

Puhas ja värsk õhk, soe saun ja hästliõhnavad kasevihad — see on tervis ja elueliksiir.

Tule ja naudiv!

Leinateated

Miamis suri 8. märtsil Osvald Lln, sünd. 23. veebruaril 1921 Haapsalus.

Torontos suri 11. märtsil Arnold Veelmaa, sünd. 16. detsembril 1908 Järvamaal.

Tartus suri 12. märtsil Veera Kants, n-na Jaarman.

Kanadas suri 12. märtsil Egon Lomper, sünd. 14. mail 1903.

Torontos suri 12. märtsil Egon Lomper, sünd. 14. mail 1903 Viidjandimaal.

Torontos suri 16. märtsil Georg Malm, sünd. 8. veebruaril 1889 Tartus.

Eestis suri 1873. aasta suvel loomaarst Herberti Tünn, pärit Tartust.

Kanadas surma läbi lahkunud armast

Minna Pajos't

mälestavad kurbuses

ERIK BERGGREN perek.

KARL JANSEN abik.

OTTO KALJO perek.

AALE RIPMAN

MAGDA SILAK pojaga

ALINE URMIK

EDUARD VANAAUS perek.

JOHANNA WENDELIN

Friido Tökman'i

mälestavad kurbuses

K. HOHENSEE

abikaasaga

ARNOLD JAAGO

JOHANNES PAALI

abikaasaga

MAIMO SERGO

perekonnaga

ALEKSANDER VAHER

abikaasaga

KARL VAHER

abikaasaga

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 Stockholm

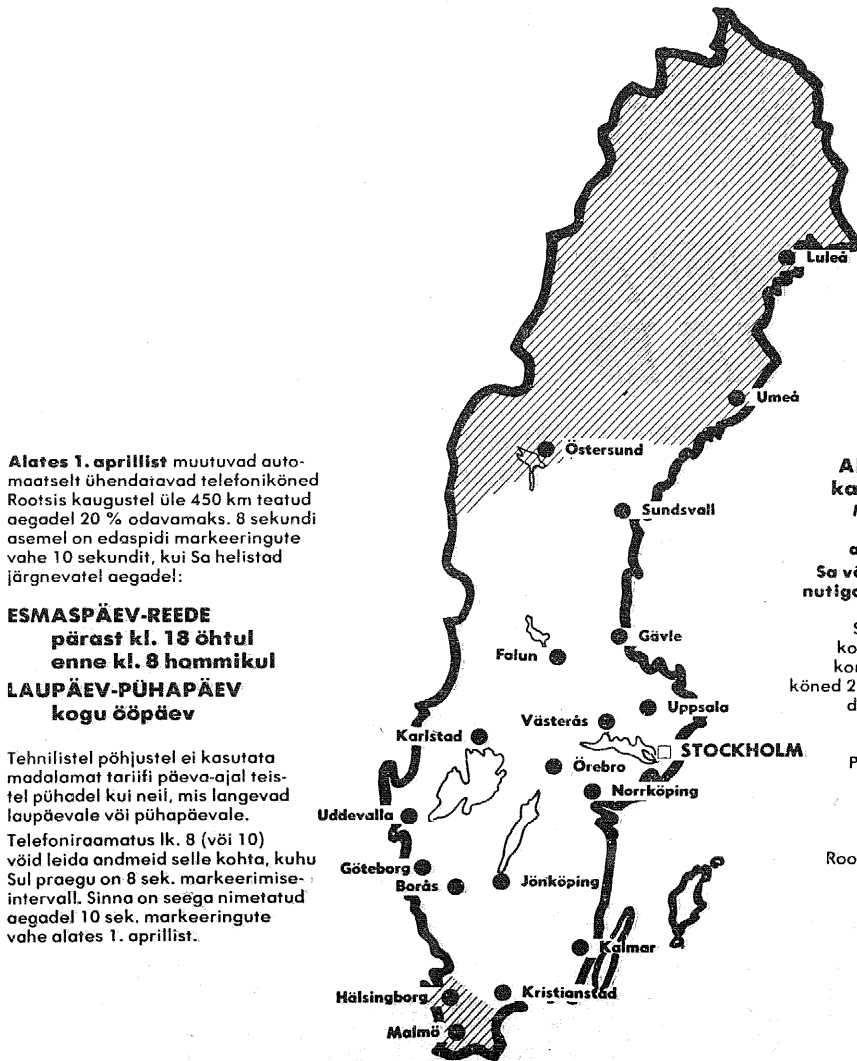
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Odavam helistada pikamaa kõnesid öhtutel-nädalalõppudel

Alates 1. aprillist muutuvad automaatselt ühendatavad telefonikõned Rootsisis kaugustel üle 450 km teatud aegadel 20 % odavamaks. 8 sekundi asemel on edaspidi markeeringute vahe 10 sekundit, kui Sa helistad järgnevatel aegadel:

ESMASPÄEV-REEDE
pärast kl. 18 öhtul
enne kl. 8 hommikul
LAUPÄEV-PÜHAPÄEV
kogu ööpäev

Tehnilistel põhjustel ei kasutata madalamat tariifi päeva-ajal teistel pühadel kui neil, mis langevad laupäevale või pühapäevale.

Telefoniraamatus lk. 8 (või 10) võid leida andmeid selle kohta, kuhu Sul praegu on 8 sek. markeerimise-intervall. Sinna on seega nimetatud aegadel 10 sek. markeeringute vahe alates 1. aprillist.

Alandatud kõnemaks kaugustel üle 450 km:
Maksumus 5 minuti eest enne 1. aprilli 5:32 kr alates 1. aprillist 4:20 kr Sa võidad seega 1:12 5-e minutiga ja 2:24 10-ne minutiga

See kehtib telefonikõnede kohta kaardi varjutatud piirkondades. Sinu elukohast on kõned 20 % odavamad piirkondadesse, kus markeeringu intervall on praegu 8 sekundit.

Piirirajoonides — vaata telefoniraamatut, lk 8 (või 10). Telefoneerimise seisukohast oleme n.ä. "kokku tõmbunud". Rootsi — pikergune maa võib vahest olla ümmargune!

TELEVERKET

Uudiskirjandus

"TRIINU" Nr. 84
KEVADNUMBER

Kaanel kauni eesti filmitähe foto. Peatoimetaja V. Poska-Grünthal kõneleb oma toimetajaveerul vajadusest püsida eestlastena võõras ümbruses, missugune suur töö on pandud peamiselt eesti naiste õlgadele. Seda tööd on aidanud edendada eesti naiste kokku tulekut nõupidamiseks Ülemaailmsel Eesti Päevadel ja eesti laulupidudel eri maades. Kõigile nendele tegelastele soovib "Triinu" torvist ja jõudu edaspidisel tegevusel.

Õpetaja Kaljo Raid kirjutab ühest kaunist Emmause-sümfooniast, mille on Jumal ise kirjutanud 2000 aasta eest Luuka evangeeliumi 24. peatükis salmides 13 - 35. Paul Kulasalu meenutab mai algul pühitsetavat eesti emadepäeva, milline traditsioon ei lase eestlastel unustada oma vanemaid, eriti kui nad on hallid ja vanad.

Pikemas artiklis "Teatud ja usk" analüüsib Ilmar Rebane teaduse ja usu vahetõrget. Usule, religioonile seatakse vastu nn. teaduslik tõde, mis on rajatud rangele loogikale, katsetele ja kogemustele.

Evald J. Voitkilt on huvitav matkakiri Türgist pealkirja all "Rännusammud kuusirbi lipu all" fotodega vanast Smürnast, Jüta Kurman, kes lõpetanud Tallinna konservatooriumi, kirjutab "kuulsast Holstre moosekandist" Juhan Aavikust tema 80-nda sünnipäeva puhul ja meenutab suvel 1973 toi-

munud külaskäiku oma Alma Materi direktori, eesti helikunsti autopatrooni ja hea vanema kolleegi professor Juhan Aaviku juurde.

Ta lõpetab oma kirjutuse lausega: "Hoiu Jumal meile Aavikut veel kauaks".

Sarnalt autorilt on artikkel "Ühiselt muusikat viljeledes", mis kirjutatud naismuusikute korporatsioonil "Fidentia" 45-aastaseks saamise puhul. Artiklit illustreerib ülevõta korp. "Fidentia" 1865/86 kus keskel istub aulige Alno Tammi. Jüta Astrid Kippasto kirjeldab kirjutises "Sydney ooperimaja avamine" selle moodsaima kontserdimaja sisseõnnistamist. Ly Parma kõneleb artiklis "Üks täht tõusis filmitäheks" eesti tütarlastest Tiia Leegist - fotomodelist, kellest sai filmitäht.

V. Poska-Grünthal toob "1973. aasta ringvaate "Triinu" seltskonnast", milline peatoimetaja kirjutise kohaselt "hõlmab eesti naiste kohtamisi üle maade ja merede piiride". Järgneb kirjutis Esinduse naisringi eesti rahvapäraste toitude kursusest Stockholmis, milles on toodud ka mõned eesti toitude retseptid.

Erna Klemmer, eesti lasteala juhataja, kirjutab Stockholmis toimunud õppepäevade puhul artiklit "Esimesed õppepäevad eelkooli õpetajatele". Maal Jürmailt on artikkel "Eestit tutvustav näitus Long Islandil", milles on juttu Suffolki muuseumis korraldatud eesti rakenduskunstist ja käsitöödennäitusest, kus demonstreeriti eesti käsitööde valmistamist. Kõik vil-

Stockholmi lääni länshövding Hjalmar Mehr ja liikluspolitsei komissar Karl Erik Engström (tema selja taga) andsid üle audiplomi Stockholmi Eesti Algkooli liikluspolitseinikele, kes on kogunenud õp. Henno Kirikmäe ümber (EPL-foto Tipp)

matloetletud artiklid on rohkesti illustreeritud fotodega.

Järgneb "Triinu" käsitööosa, kus I. Urm annab õpetust põhjalt eesti rahvaliite valmistamises lastele. Renate Laarendil on toodud "Leivakorvi linakese" õpetus ja Ene Rungelt "Kõlavõõ kudumi-

ne - pook". Selve Maasil on kaks sohvapadjamustrit. Jeannette artikkel "Mood" kõneleb 1974 kevadmoodidest, on toodud ka mitu uut kevadansambli fotot. Lõpuks on Helja Piirsaluil vöökirjaga seelikuride "Hostess skirt" kudumise õpetus. Hilja Jukkumi "Pühadeks

pakume munarooaga" sisaldab retsepte nende valmistamiseks. Ja kõige lõpuks on toodud Adele Unti luuletus "Eesti president Konstantin Pätsi mälestuseks". "Triinu" kevadnumbriga on kaasas muusripleht.

"Triinu" saab tellida: c/o V. Poska-Grünthal, Torsviksängvängen 28, Lidlingö, üksiknumber maksab Rootsis kr. 4:35.

ALANDATUD HINNAD

suurendatud riikliku toiduainete toetusega ja alandatud enamväärtusemaksuga

Riigipäev on otsustanud alandada enamväärtuse maksu (moms) ja suurendada teatud tähtsamate toiduainete subventsiooni dates 1. aprillist 1974. Moms alandamine kehtib ajavahemikul 1. aprill-15. september 1974. Teatud tähtsamate toiduainete subventsioneerimine ei ole ajaliselt piiratud. Otsused näevad ette tarbija-hindade alandamist.

Piim, veiseliha, sealih ja lihakaubad

alandatakse läbilõikes järgmiselt:

Piim 30 ööri/liiter
Veiseliha, vasika- ja sealih 1 kr/kg
Lihakaubad 50 ööri/kg
Hobuseliha 1 kr/kg

Need summad näevad ette iga kaubagrupi läbilõiget. Statens pris- och kartellnämnd (SPK) on teatanud, kuidas hinnaalandusi mitmesuguste kaubaliikide hulgas jagatakse vastavas grupis. Nii näiteks on biffi-alandus umbes 1,40 kr/kg, küljelihat umbes 0,75 kr/kg ja jämedatel ribidel umbes 1,50 kr/kg. Hinnaalandused tulevad tarbijale üldiselt kasuks osalt üksikute kaubahindade otse alandamisega ja osalt erilise mahaarvamise kassas (vastab moms alandusele).

Teised momsiga kaubad ja teenused

Moms alandamine võimaldab hindade alandamist ka moms alla kuuluvailt kaupadelt ja teistelt teenustelt. Tegemist on üldiselt 3,41 protsendiga varem kehtinud tarbijahindadelt. Teatud hindadelt ja teenustelt - näiteks restoranibranshis - on võimalus hinnaalandusteks vähem (1,94 protsenti). See väiksem grupp kaupu ja teenuseid, mis on momsist vabastatud, ei kuulu selles seoses hinnaalanduste alla. Lähemaid andmeid maksumäärade kohta, mis puutub mitmesuguseid kaupu ja teenuseid, saab läänivalitsuste enamväärtusmaksu ühikust.

SPK on ühenduses hinnastopist tabatud kaupadega otsustanud alandada aktuaalseid stopphindu. Teated ja üksikasjalikumad andmed muudetud toiduainete stopphindade kohta on mh. saadetak puudutatud branshiorganisatsioonidele. Need on olemas ka läänivalitsuste hinnakontories väljaspool Stockholm ja SPKs (kolmas büroo), adress: Box 1611, 111 86 Stockholm, tel. 08/14 20 80. Seerias Prisregler avaldatakse üldmäärused alandatud stopphindade kohta. Nr 1974:3 ilmub lähemal ajal ja seda võib saada SPK-st või hinnakontoritest tasuta.

statens pris- och kartellnämnd **SPK**

Eitab avaldusi

Algus lk 1

midagi, et nõukogudevastane element või halti rahvusgrupp Rootsis oleks häirunud kultuurivahetust desinformatsiooni-ga.

Ma loodan, et see vastus kuidagiviisi hajutab võimalikud kahtlused minu ja ministri Järna vahelist kõneluse iseloomust."

JÜRNA: "MUL ON TUNNISTAJAD"

Sydsvenska Dagbladeti kirjasaatja püüdis ülaloleva rootsi haridusministri seletuse puhul telefonikontakti saada Tallinnas okupatsiooni kultuuriminstri Järnaga, mis ka õnnestus.

Järna, kuuldes Zachrissoni vastust, ütlenud: "Seile väite peab Zachrisson võtma oma südametunnistusele" (s.t. et ta midagi baltlastest Rootsis ei ütelnud kui "desinformeeri-jaist"). Järna kinnitanud, et temal olnud kaasas saatjaskond, "kes kuulsid pealt".

Nagu EPL kuuleb, ei olnud aga rootsi haridusministri mingeid kaaslasi-tunnistajaid Järnaga kohtamisel, millised ilmselt osutuvad hädavaajalikeks nõukogude delegaatidega kõnelemisel.

On ju selge, et Järna "tunnistajad" nagu üks mees juba parteikorra tõttu pidid kuulma täpselt seda, mida nende juht on ütelnud.

Asjaolu, miks lääne pool tavaliselt muretsetakse omapoolseid pealtkuulajaid, et vältida selliseid ebameeldivaid olukordi kui see tekkis rootsi värvetel haridusministri,